

OBKOLJENI NA MOŠENJSKI PLANINI

Neposredno po dražgoški bitki je 13. januarja 1942 prišlo do napada nemške patrole, ki se je približala na smučeh, na okrog 60 partizanov, ki smo bili v koči na Mošenjski planini. Naša desetina je prišla v kočo že prejšnji dan, vsi drugi pa potem, ko so se umaknili iz Dražgoš prek Kališča, kjer je v hlevih ostala večina Cankarjevega bataljona in tam počivala. Ob napadu in v borbi je imel komando Pečnik. Moja desetina je bila takrat v koči, Raflova pa v zasedi.

Napad se je začel ob dveh popoldan, ravno v času, ko je iz koč stopila desetina, ki naj bi zamenjala Raflovo, ki je bila v zasedi proti Radovljici na mestu, kjer smo bili prej mi. Ko je vsa desetina prišla na teraso, so Nemci, ki so že bili na položajih, spoznali, da so v koči partizani in takoj iz avtomatskega orožja in pušk udarili po nas. Bilo je ravno po kosilu. Večina partizanov se je nahajala v spodnjih prostorih. Jaz sem bil z nekaj tovariši (Galičič Jože, Čadež Maks) v prvem nadstropju te skoraj nove lesene koč. Ravno smo se razpasali in obesili puške in plašče na obešalnike, ki so bili nad zglavjem postelj, napolnjenih s koruzno slamo, ko se je pričelo. Ležem v posteljo in pravim svojemu prijatelju: »No, zdaj bomo pa malo zadremali«. Nisem se še dodobra vzravnal, ko steno nad oknom prerešeta dolg rafal, da trske zletijo po nas. Presenečenje je bilo veliko. Kje so Nemci? Odkod so prišli. Ali jih je izpustila zaseda? Ne, to ni mogoče! Toda za razmišljanje ni časa. Najprej se vržemo na tla med posteljami in skušamo tako z rokami zbežati in sneti orožje in plašče z obešalnikov. Med divjim streljanjem nam to končno uspe. Sedaj pa čimprej ven iz koč. Po trebuhu se plazimo po stopnicah z orožjem v rokah proti spodnjim prostorom, kjer se slišijo glasna povelja Pečnika. Vsi borci ležijo po tleh, da bi tako bili čim manjša tarča sovražniku. Pred odprtimi vrati na verando že leži nekaj partizanov drug čez drugega. Mrtvi! Še zdaj točno ne vemo, kje so Nemci. Sredi sobe se vzdigne velika postava Pečnika, ki v zamahu vrže bombo skozi odprta vrata, nato še eno. Streljanje Nemcev ne preneha, torej niso v neposredni bližini. Sedaj Pečnik glasno in odločno ukazuje: »Vsi čimprej iz koč!« Borci se obotavljajo. Na vrata, ki so edini izhod, tolče nemški mitraljez, ne vemo od kod, najbrž z roba gozda na nasprotni strani planine. V hipu, ko rafal prekine, se odločim, še danes ne vem, kako sem iz ozadja sobe prek ležečih borcev po sobi preskočil mrtve na pragu in se znašel na verandi. Z naslednjim skokom sem bil že v zaklonu med snegom, ki je zdrsnil s strehe in steno koč. Tam je bilo že nekaj tovarišev. Vsi smo hoteli čimprej priti za koč, ker smo mislili, da se bo tam najlažje prebiti do gozda, njegov rob je bil kakih 30 do 40 m od koč. Za nami je bil kmalu tudi Pečnik, ki je tedaj ukazal, naj se prebijemo proti gozdu. Toda v katerokoli smer levo ali desno je krenil prvi

partizan, še preden je dosegel rob gozda, je bil zadet. Tako je tik na robu gozda padel neki starejši partizan, ki se mi zdi, da je bil intendant. Imel je jugoslovansko vojaško uniformo. V svojem smrtnem boju se je vzpel pokonci, razkročil roke in prste in tako obstal. Še danes ga vidim, ker sem ga potem gledal še celo popoldne in se mi je ta slika globoko vtisnila v spomin. Malo prej in v drugi smeri nameravanega proboja se je plazil po globokem snegu mlad partizan s klóbukom (Malšenov iz Dolenčic v Poljanski dolini). Tega sem dobro poznal, ker je k nam večkrat pripeljal mlet. Ta je bil ranjen v roko. Zlomljeno je imel nadlaht. Roka mu je nemočno visela ob telesu in fant je jokal in prosil, naj ga rešimo bolečin. Bal pa se je tudi, kot vsi drugi, da ga Nemci ujamejo živega. V tem trenutku je bil takoj, ko se je pokazal izza koče v smeri proti levi, ranjen neki študent — menda Ljubljančan. Bil je simpatičen, zagorel fant s črnimi lasmi. Krogla mu je zlila oko, razbila nos. Ni tožil, pač pa prosil, naj mu končamo življenje. Bili smo brez zdravnika ali bolničarja. Po večkratni ponovitvi prošnje sem videl mitraljezca Jožo (Primorec), ko je vzel iz toka težko nemško pištolo. Pred njegovimi nogami je klečal sklonjen študent. Od glave mu je tekla kri in rdečila razhoben in povaljan sneg. Joža je s trpkim obrazom pogledal proč, ko je obrnil svoje orožje proti tilniku ranjenega tovariša in zašepetal: »Oprosti, tovariš«. Srce mi je stisnilo, ko sem videl, kako se je mladi in pogumni partizan sesedel v sneg. Ker je Malšenov še vedno pri zavesti zelo trpel, se valjal po snegu in s strahom pričakoval, kdaj ga bodo dobili Nemci in potem neznansko mučili, je Joža vzel puško mrtvemu študentu in rešil tudi njega. Tako so padali borci zaradi tega, ker ni bilo zdravniške pomoči. Vsak od nas se je bolj bal, da bi bil ranjen kakor pa smrti. Občutek, da ne boš mogel s tovariši, da boš ostal nekje sam in si ne boš mogel pomagati, res ni zavidanja vreden. Ne zdi se mi nič čudnega, da je prišlo do takih rešitev. Z nami sta bile tudi dve Narigarjevi hčerki in Pečnikova žena. Ko so v začetku videle brezupen položaj, so kleče in s sklenjenimi rokami prosile Pečnika, naj jih postreli, da ne pridejo Nemcem v roke. Seveda jih je Pečnik nagnal v klet, kjer so srečno prestale to bitko. Medtem so Nemci opazili, da se hočemo prebiti za kočo do gozda. Takoj so se pojavili v gozdu za kočo in pričeli z bombami napadati nas, ki smo bili za kočo. Toda razdalja je bila malo prevelika, da bi bombe dosegle kočo. Padale so kakih 4 m in dalj proč od koče in nas. Ko smo videli, kako se vrti nemška bomba z ročajem, smo se seveda bliskovito vrgli z glavo v globok sneg, tako nam niso napravile hudega, dvigale so le oblake snega in na mestih, kjer so eksplodirale, so v snegu napravile velike črne lijake. Tudi mi smo vrgli nekaj bomb, a tudi te so bile prekratke in to tembolj, ker se svet za kočo nekoliko vzpenja. Ko je Pečnik uvidel, da se podnevi ne bomo mogli prebiti, je ukazal, naj se vsi, ki so še okrog koče in v koči, zaklonijo v kleti. Tisti pa, ki smo bili za kočo, tam kjer so bila vrata na podstrešje, naj se umaknemo na podstrešje in skozi leseno streho streljamo na rob gozda, kjer smo prej videli Nemce, ki so se s smučmi v belih haljah prepeljavali s položaja na položaj. Pečnik se je bal, da se nam čisto ne približajo in nas z bombami ne uničijo. Videti je bilo, da jih ni bilo veliko, ker se iz gozda niso pokazali. Na to zapoved se nas je četvorica zabarikadirala na podstrehi. Bili smo to mitraljezec Joža, Oman Stanko iz Hotovlje, še neki mlad partizan in jaz. Od spodaj so nam pripravili velike bale stlačene sena v šotorskih krilih, za katerimi smo se zaklonili. Iz kleti so nam dajali tudi municijo. Tako smo potem streljali kar skozi streho približno tja, kjer smo čutili Nemce. Mi trije puškarji smo držali vsak svojo smer. Jaz sem

skozi odprta vrata opazoval rob gozda za kočo, kjer je ležal padli intendant. Mitraljezec pa je kar stal in pošiljal rafale na vse strani. Pod streho je bil strašen ropot tako, da smo kmalu skoraj oglušeli. Če smo se pogovarjali, smo kričali. Iz kleti so nas opominjali, naj ne kričimo, da nas ne bodo slišali Nemci. Bilo je pekleno mrzlo. Obleka, ki je bila mokra od plazenja po snegu, je bila zmrzla. Prav tako so mi štrleli zmrznjeni lasje v šopih na vse strani. Pokrivalo sem bil nekje izgubil. Roke smo si od časa do časa ogrevali z dihanjem vanje. Zatopljen v opazovanje svojega dela »fronte«, začujem, kako mitraljezec nekaj kriči na Omana, ki mu je polnil saržerje za mitraljez. Pogledam k Stanku, ki je bil desno od mene, vendar tako blizu, da sva se skoraj dotikala in vidim, da sloni na bali, v rokah drži puško. Sprva sem mislil, da je od utrujenosti zaspal, toda ker se na mitraljezcevo dreganje z nogo ni niti premaknil, sem ga prijel za ramo in obrnil proti sebi. Iz sredine čela mu je prek oči držal tanek curek krvi. Rekel sem si, ranjen je in v nezavesti, potipam mu roko, bila je topla. Kdaj jo je dobil, ni vedel nihče. Kasneje sem ga še parkrat potipal za roko, ki je čez nekaj časa postala mrzla kot led. Streslo me je. Bil je zelo mlad, krepak in korajžen fant iz naše vasi. Njegov brat ga je zaman čakal na Kališču. Ko smo zapustili ponoči ob dveh naše bojišče, prezebli in črni od smodnika in skoro čisto gluhi, je ostal na podstrešju, eden izmed trinajstih, ki so padli ta dan.

Ko smo prišli, preden smo zapustili kočo, v spodnje prostore, se nam je ob svetlobi, ki je prihajala skozi okno, nudil strašen prizor. Na mizi pri vratih je ležal ves razmesarjen kovač Ciril Golia, potem še drugi, ki sem njih imena pozabil. Na pogradu pod stopnicami pa težki ranjenci, med njimi z veliko rano v stegnu z nekimi cunjami moj bratranec Mirko Šubic, ki je ponoči umrl. Tam je ležal v nezavesti tudi Igljč Franc (Gobovškov France iz Kremenka), ki je bil ranjen v peto. Drugi dan se je zbudil in se potem plazil po Jelovici, kjer ga je našel kmet z Rudnega. Ta je dal pošto v Kremenek. Ponj je prišel Božnar (Drnovškov Mlinar iz Bukovega vrha) in ga v senu na saneh prepeljal domov skozi Škofjo Loko in Poljansko dolino, polno nemških vojakov, kjer se je sam izlizal — seveda je invalid. Kaj se je dogajalo v spodnjih prostorih koče na Mošenjski planini popoldne in ponoči 13. januarja, vedo bolj povedati udeleženci kot Biček F., Rihtaršič Tine, Kokalj Alojz, Galičič Jože in drugi. Pogled v te prostore je spominjal na klavnico.

Ponoči okrog dveh smo se prerili skozi opuščene nemške položaje, ki so bili vsi prepređeni s smučinami. Do gozda smo se plazili po globoki gazi. Na njej sem naletel na puško, ki jo je nekdo odvrđel. Poskušal sem jo vleči s seboj. Bil sem preveč izčrpan in sem jo tudi jaz pustil po nekaj metrih. V gozdu sem zdrknil pod neko smreko, kjer ni bilo snega. Z mrzlično naglico sem se kopal nazaj na gaz, da ne bi izgubil zveze s kolono pred menoj, ker sem se zaradi tega, ker sem zelo slabo slišal, še prav posebno bal. Pred menoj je junaško koračil 8 ali 9-letni Narigarjev vnuk, ki je v kleti na planini tolažil žene in mater: »Nič se ne bojte, saj jih bodo naši nagnali«. To je bil res junaški partizanček. Ker me je zelo zeblo, sem si z nekim belim šalom zavil glavo. Ko smo ponoči prišli k ostali skupini na Kališče, je bilo mnogo spraševanja. Vsak je hotel vedeti o usodi svojih prijateljev in znancev. Novice o borbi pa so povzročale več žalosti kot veselja. Kakšni smo bili po tem boju, pove dovolj primer, ki se mi je zgodil. Moj prijatelj, ki sva se dobro poznala, me vpraša, če sem kaj videl sebe samega. Ni me spoznal. Še nekaj o borbi: Našega kurirja

(v beli halji) Donata Demšarja so Nemci pustili trikrat skozi zasedo, ko je šel po pomoč. On je videl njih in oni njega.

Rafel je šel s svojo desetino nam na pomoč, vendar so Nemci vsekali po njem, premik po celem več kot meter debelem snegu pa je bil brez smučk skoraj nemogoč. Zato se je Rafel umaknil.

Po kratkem počitku smo drugo jutro nadaljevali pot v globino Jelovice, kjer smo se ustavili v neki veliki kotanji. Tu smo polegli po steptanem snegu, na katerega smo nametali smrekovih vejic. Nekateri so takoj trdno zaspali. Drugi so zaradi mraza hodili po napravljenih gazez sem in tja ali mencali na mestu. Bil je jasen in mrzel januarski dan. Potem smo dobili zajemalko polente, nato je bil zbor. Žagar nam je govoril o potrebi razdelitve bataljona na manjše grupe, da se bomo laže izmikali sovražniku, obenem pa ga bomo dezorientirali in razbili njegove sile, če se bomo pojavljali na različnih krajih. Kljub temu, da smo bili zaradi dogodkov na Mošenjski planini nekoliko demoralizirani, smo bili le zadovoljni, da se vračamo v Poljansko dolino. Zvečer smo krenili na pot. Ko smo prišli na rob Jelovice, so globoko pod nami žarele v tisočih luči dogorevajoče Dražgoše. Bil sem potr in besen nad toliko maščevalnostjo okupatorja, ki je znašal svoj srd nad nedolžnim prebivalstvom.